

DISSERTATIO
DE
HAEMORRHOEA,

QUAM;

VENIA EXPER. ORD. MED. UPSAL.

PRÆSIDE

JOH. GUST. ACREL,

M. D. MED. THEORET. ET PRACTICES. PROF. REG. ET ORD.
REG. ACAD. SCIENT. HOLM. ATQUE SOC. SCIENT.

UPS. MEMBRO, CET.

PRO GRADU DOCTORIS

PUBLICÆ DEFERT CENSURÆ

CAROLUS ZETTERSTRÖM,

STIPENDIARIUS REGIUS, JEMTLANDUS.

IN AUDIT. GUST. MAJ. D. XIII MAJI MDCCXCVII.

HORIS A. ET P. MERIDIEM SOLITIS.

UPSALIÆ,

LITTERIS JOH. FREDR. EDMAN. REG. ACAD. TYPOGR.

IN
SACRAM REGIAM MAJESTATEM
SPECTATÆ FIDEI VIRO,
EXPERIENTISSIMO ATQUE CELEBERRIMO
DOMINO
HENRICO GAHN,
MED. DOCT. ASSESS. REG. COLL. MED. REG. ACAD.
SCIENT. HOLM. MEMBRO, GET.

S. P. D.

CAROLUS ZETTERSTRÖM.

Cum felicem me prædicare soleo, quod tua receptus domo, inter moderanda filiorum tuorum studia, Tuò, ipse, moderamine Pœonia arte initiatus, Tuoque favore prorsus singulari erexit, operæ meæ qualiscumque fructus perceperim uberrimos; tum vero felicissimum existimabo, si Dissertationem hanc, Tibi sacram, publicum gratisimi animi mei indicem reputare digneris, si carissima Tibi pignora litteris instituere pergendo illis adeo sim utilis & Parentibus acceptus atque in id intensissime incumbam, si tanta denique, quantam magnitudo animi tua, tua fides, tua doctrina meretur, prosperitate Te perfrui quam diutissime videre mihi liceat.

EVERGETA OPTIME, modesta observantia juvenem cum maxime deceat, non Tuas virtutes, non animum excelsum rudi attingam stilo, sed tamen — desideratisimi AMICI Tui verba usurpem —

Skall min förkusta känsla följa
Dit jag ej följer med min röst.

DE
H A E M O R R H O E A.

Reliquarum Scientiarum in morem Medicina ab ipsis incunabulis ad eum, quem jam tenet, perfectionis gradum eundo, subductis primum e manca adhuc & non sufficiente experientia calculis, multum haud raro de via declinavit, siquidem cum plures, naturæ licet diversissimæ, morbi, quandam tamen ob similitudinem, in haud leve mortalium damnum, eodem nomine fuerunt comprehensi, tum e morbis alter inter se diversis alterius tantum Symptoma habitus est. Sic copiosam sanguinis quamcunque pleniori alveo fluentis, effusionem, vetustissimi, qui sanandi Scientiam coluerunt, auctores, *Hæmorrhagiam* generali nomine nuncupant, quo vocabulo HIPPOCRATES, patens ille Medicinæ, sensu tantum strictiori, licet expresse non adjecerit, ex quo evacuetur membro, ad denotandum illud profluviū crux, quod ex naribus provenit, utitur, ac *Hæmorrhōis* ejusdem licet, derivationem si perspexeris, significatus pro illa, qua sanguis stillatim exit, fluxione sumitur a).

Nunc vero temporis Medici, perfectiore hujusmodi profluviorum, variis corporis partibus vi internæ cujusdam causæ prorumpentium, cognitione adquisita, unicuique, quo facilius dignoscantur, non proprium solum, locum indolemve fluxus adcuratius aliquanto expressurum, dedere nomen, verum distincta etiam, quæ sequuntur, genera Ordinis, Profluvia sanguinis continentis, pertra-

A

cta-

---

a) GALENUS in Definit. Medicis. vide Stephani Diction. Med. 197.

Etarunt, nimirum *Epistaxis*, *Hæmoptoë*, *Hæmoptysis* b), *Hæmatemesis*, *Hæmaturesis*, *Menorrhagia*, *Hæmatidrosis* HAARTMANNI, *Hæmatopedesis* VOGELII, & *Hæmorrhœis* denique sub quo nomine sanguinis per anum profluvium intelligitur. His vero alias quoque, uti nos credimus, adjungendus est morbus, cuius casus, praxi quantumvis licet Medicæ rarius obveniant, a fidis tamen morborum observatoribus ita sufficienter litteris sunt mandati, ut genium inde & causas in quibusque ab aliis, illius speciem præ se feren-tibus, differat, discernere valeamus. In hoc utpote morbo non varii solum generis effluvia sanguinis uno eodemque tempore simul apparent, sed præterea etiam collectiones sanguineas sub cuticula in maculas modo maiores minoresve, modo in vesiculos crasso nigroque uberes cruore, parietibus disruptis effluente, faciem petechiis dumtaxat ceterum immunem, æque frequenter obsidentes ac reliquam corporis superficiem, per vasa cutanea for-matas videre licet. Et hæc symptomata si qua febris co-mitetur, ita levis est, ut veri videatur simile, auctiorem, qualem sub æstu febri ex-perimur, sanguinis impetum neutiquam horum profluviorum esse causam. Singulari huic morbo & natura sua & plerisque, quos novimus, casibus minime quidem semper exitialis exitus judicando, at ipso adspectu & raritate non levem terrorem sui injicienti, nomen morbi *Hæmorrhagici maculosi* BEHRENS pri-mus imposuit, quo illum postea WERLHOFFE, WICHMAN, BANG, ROGERT, GULBRAND usurpant. A. GRAFF- c) & FER-

b) *Hæmoptoë* & *Hæmoptysis* a recentioribus etiam Auctoriibus haud raro confunduntur. Quod si in diagnosi & cura morbi, utrum sanguis ex cruentato ore interno, sputorum instar ejiciatur, an tus si ex trachea vel pulmone trahatur, non perinde esse queat, profecto utrumque morbum secundum VOGEL, suo denotandum esse nomine autu-mus. *Prælect. Acta I. §. 265, 269.*

c) In Dissertatione de Petechiis sine Febre, Gottingiae 1775, cu-jus legendæ occasio nobis non fuit.

FERRIS petechiæ sine febre; a JOERDENS maculæ sangvineæ, a RAYMANN petechiæ mendaces: a BOENNEKEN Hæmorrhagiaæ & pustulæ petechiis analogæ: a SCHEDWIN Febris intermittens Petechialis: a FOWLER Hæmorrhagiæ scorbuticæ: a DUNCAN Petechianosos I. Hæmorrhœa, ab ADAIR Hæmorrhœa petechialis & sic porro appellatur.

Quamvis re vera minoris est momenti, quo nomine adversa quædam valetudo insigniatur, modo bene dignoscatur ac cito certoque depellatur, at ut certo tamen ordine atque denominatione, morbi naturæ respondente, ne cum aliis confundatur, scientias systematice tractaturis opus est, & cum plurima nominum proxime allatorum partim videntur falsa, ut Petechiæ exemplo sunt, partim justo specialiora, ut maculæ, quando sangvinis quidem profluvia, quæ ipsam essentiam morbi constituunt, ideoque majorem ac cutis conspurcatio, sibi Medentis arrogant attentionem, semper huic morbo adsunt, ita e re duximus convenientius quoddam nomen in usum recipere, ideoque nobis vocabulum HÆMORRHœA, quod primum, quod nos scimus, a DUNCAN fuit receptum, morbo minus vulgari visum est convenientissimum huic, quem, spemitoris censuræ, utpote non scriptoris gloriolam sectantes sed almæ hujus Academiæ legibus, specimen quoddam jubentibus, solum obtemperaturi, perscribere, quantum potest, studebimus, sic ut primum quidem, in quantum perspicuitas tulerit pressas, tot hujus morbi Historias adferamus, quot invenire adsidua, quam temporis & facultatis ratio permiserit, hujus rei investigatione potuerimus & tum, quantulum judicare possimus, naturam & curationem morbi explicemus.

HISTORIAE MORBORUM:

HIST. I. BEHRENS *de morbo Maculoso hæmorrhagico.*
Op. WERLHOFFI 624.

Vir ad L annum vergens, animo tenerrimo, ita ad curas sollicitudinesque pronus, ut nihil supra; infrequenter tamen per vitam ægrotaverat.

Morbus incepit molimine hæmorrhoidario, febre catarrhali, hypochondriasi, insigni membrorum lasitudine, nec non animo ad *iracundiam* procliviori. Leniri cum aliquo modo viderentur symptomata hypochondriaca, oborto incendio, haud *leviter terrore percussus*, in graviora incidebat mala. Languescebat enim lente: varicibus ani mox fluentibus, suppurantibus dein, infestabatur, ex quibus cum facta esset fistula, a Chirурgo cultri ope aperita, magna sequebatur hæmorrhagia.

Maculæ nigrae altera luce conspiciebantur ab utroque latere lingvæ, nec non in brachiis, cruribus: gingivæ cruentantur, sangvine congrumato. *Epistaxis* continua sangvine seroso linteamenta vix tingente, vasculo vero exceptus statim fatiscebat in gelatinam brunnei coloris, cui parum seri cum interspersis paucissimis globulis sanguinis adnatabat. Per *emesis* etiam sanguis prodiit. Tandem epileptica accessione corripiebatur, & placidissime exstinguebatur.

HIST. II. *excerpta e Commercio Noricovi de WERLHOFFI*
Op. 748.

Puella adulta, robusta, menstruationis tempore conveto, sine manifesta causa incidebat in *Epistaxis* ingenitem, sangvine limpido, fœtido, item *Hæmatemesis* sangvine spiso nigerrimo. Accedebant statim *Maculæ* in collo & brachiis, purpureæ, violaceæ, nigrae: augebantur cito numero & ambitu utriusque oculi toto, & nasi dorso & cute circa os & mentum, livido nigricante colore. Accedebant his sequentia symptomata: deliquia, extremitum perfrigeratio, pulsu parvo, frequentissimo.

Corticis peruv. usu substitit eodem die epistaxis, reliqua.

qua. Maculæ una cum livore faciei sensim evanuerunt die septimo & in gratiam cum pristina sanitate rediit ægra.

HIST. III. WICHMANN *in Not. ad superiorem Casum l. c.*

Infantem V annorum vidit, exanthemate laborantem, perfecte tale, quale, juxta Werlhoffium in variolis malo omine sese immiscere solet d).

Morbo adjungebatur, virium dejectione, cephalagia, vomitu, tussicula.

Maculæ erant irregularis figuræ, raro lentis magnitudinem excedentes coloris cinnabarini, paucæ purpurei, extremitates inferiores, dorsum, collum obsidentes, intra 21 dies evanescentes.

Nares & Os inter initia morbi, ex incerto fonte sanguine conspurcata. Altera vice regrediebatur morbus post sex hebdomadas, sub cursu variolarum absque ullo vitæ discrimine.

Cura instituebatur Cortice kinkinæ, acidis mineral.

HIST. IV. JOH. AD. RAYMANNI *Petecharum mendacium Historia, earumque a sinceris differentia. Vide Acta Acad. Cœl. Nat. Curios. Vol. IX Obs. XXI.*

Puer vix septennis, vegetus, floridus, teneroris licet constitutionis, Tertiana vernali correptus; superatis vero VII paroxysmis, in febrem remittentem incidit, una cum dolore hypochondrii sinistri.

Maculæ tum in conspectum venerunt, lenticulas æquantes, nigræ, in cruribus potissimum, brachiis & abdomine sparsim. Epistaxis supervenit, quæ initio modica, altero jam die non tam stillare quam pleno rivulo ma-

A 3

na-

d) Non satis constat ejusmodi in variolis maculas, quæ Petechias assimilant, semper mali ominis esse, Cel. Præses illas in variolis discretis adesse saepe vidit; maculas vero, quæ proprie hunc morbum constituunt, semel solummodo in variolis ægritudinem morte finientibus, observavit. Vide SCHEDWIN *Hist. febr. interm. petech. p. 8. n. c.*

nare, videbatur, sangvine primum quidem sincero, postea seroso. *Gingivæ* cruentantur.

Hæmatemesis sangvine, loturam carnium referente, interspersis grumis, agmen clausit malorum, scilicet æger totus exsangvis, trihorio abhinc placide somno obdormivit perpetuo.

HIST. V. BALM. *Journal de Medicine, Chirurgie & Pharmacie Janvier --- Mars 1786 Tome LXVI.* Vide RICHTERI *Chirurgische Bibliotek XI Band.* 68.

Virgo sub ipso menstruationis stadio perterrefacta per X hebdomas bene se habuit; donec inopinato Cephalagia, caloribus vagis, *epistaxi*, *hæmoptysi* & delirio, subito corripiebatur: cito tamen ab his sanata fuit. Post motum corporis vehementiorem inasfvetum, primum tornina ventris & dysenteriam cruentam perpessa est, universalis deinde *hæmorrhagia*, ex oculis, auribus, labiis, gingivis, naribus, mammis, umbilico, genitalibus, ano, ut & ex apicibus digitorum insequebatur & tantam sanginis jacturam sustinuit. Orificia vel aperturæ per quas crudor manaret, inveniebantur nullæ, sed tantum puncta nigra, quasi suggillationes adfuere. Menstrua redierunt; vires corporis haud fractæ erant.

Cura Læticiniis absoluta fuit.

HIST. VI. REIL *Memorabilia Clinicorum Med. Practicorum V. I. Fasciculus I.*

Vir XXVII annorum agens, sanus, post indomitam iracundiam lassitudinem corporis insignem persentiit, & venam pertundi jussit.

Maculae paullo post per totam corporis superficiem in vesiculos elevabantur, pisorum magnitudine, cruore nigro repletas: ut etiam ex toto oris interni cavo sangvis nigerimus sine tussi vel vomitu profiliebat. Æger certum sanus cibum appetit. Tertia a morbi initio die gra-

vio-

viora symptomata in conspectum venerunt, ut *Hæmoptysis*, *Hæmaturia*, *dejectiones cruentæ*, quæ omnia etiam in sequenti die insigniter augebantur & quinta luce apoplectico insultu occubuit.

Cura, Cort. Peruviano, acid. mineralibus, frustra tentata.

HIST. VII. BANG *Selecta Diarii Nosocomii Reg. Hafnien-sis T. I. p. 58.*

Juvenis XXV annorum, post 8 dies dolore genuum sponte diminuto, *bæmorrhagia* ex ore, &, ut ægro videbatur, e palato supervenit, sanguine puro, nec fœtido, nec male sapido: simul

Maculæ, numerosæ, lividæ, petechiis majores, primum in locis corporis tectis, tertio dein die in facie & manibus apparuerant. Venam sibi secundam curavit: acido vitrioli largiter usus fuit. Pulsus haut celer sed elevatus in reliquis bene se habens æger.

Sanabatur *Decocto Kinkinæ*, acido Vitrioli juncto; intra octiduum maculæ disparuerunt.

HIST. VIII. BANG *Selecta Diarii Nos. R. H. ibid 76.*

Juvenis XXI annos natus, Nosocomium advenit, Ietero laborans, una cum debilitate indies adaucta & statu febrili, scilicet cephalagia, siti, anorexia, æstu, lingua fœdida, absque tamen omni dolore hypochondrii dextri.

Surrexit tandem dolor cardiæ fixus inter tussiendum vel inspirandum gravior factus. Sangvis e vena missus crassam crustam gelatinosam spectandum præbuit: alvus parum laxa, urina crocea; pulsus celer, tensus; debilitas insignis. Factis iterum venæ sectionibus duabus, sangvis eadem crusta gelatinosa obtektus erat. Vigesimo ab incubato morbo die, cum jam maximam debilitatem si excepéris, omnia in melius mutari viderentur tussis obortitur sputis sanguineis, simul ac sanguinis profluvium partim narium, partim oris; & paullo post

Ma-

Maculæ lividæ, passim in corpore, tandem etiam in facie apparent. Sangvis ex ore & naribus indesinenter stillat: unica emesis materiam sangvineam brunnei coloris traxit.

Decocto Cort. Peruv. acid. Vitrioli mixto sanatus æger fuit.

HIST. IX. J. PH. ROGERT *Observatio de Morbo Maculoſo Hæmorrhagicco in Aetis Reg. Societatis Medicæ Hafniens. T. I. 184*

Virgo XXII annorum, habitu corporis teneriori, animo valde mobili & in iram proclivissimo, cephalagia, epistaxi & Ophthalmiis obnoxia, bene tamen menstruata, saltando multum incaluisset & iteratis vicibus, ut æstum reprimeret frigido aëri sese exposuit. Hinc primum molestia russis & inordinatus menstruorum fluxus per tres menses sequebantur, hic vero in menorrhagiam dein, una cum insigni cephalagia, anxietate & lipothymiis permutabatur. Altero die, in conspectum venerunt

Vesiculæ, labia oris, linguam, gingivas obsidentes, cruce repletæ, quibus levissimo attachu ruptis, multum sanguinis manabat.

Epistaxis item, & rufis coagulatos grumos traxit sangvineos. Urina crassa ad nigredinem vergens.

Maculæ rubræ majores, in facie, truncō, extremitatibus post paucos dies nigrescentes. Nec oculorum conjunctiva expers erat macularum.

Sangvis tam e vesicis ruptis, quam e secta vena, quoad colorem & consistentiam, sano similis fuit.

Cura Cortice Kinkinæ, acido Vitrioli, Cochlearia, Infuso Malti absoluta fuit, ægra animo & corpore vigens.

HIST. X. J. F. BOENNEKEN *De Hæmorrhagiis atque de Pustulis, quæ Petechiis analogæ, simul cum Hæmorrhagiis in variis*

variis corporis locis eruperunt, in Frânskische Samlung: vide Comment. de Reb. in Sc. Nat. & Med. gestis. Vol. VI. 430.

Femina robusta, XXI annos agens, vixi duro laboribusque assveta, gravida, a potu frigido inter labores & sudores refrigerata.

Epistaxi vehementi tentabatur, simul cum

Pustulis innumeris, lividis, per totam corporis superficiem conspicuis tandemque sponte evanescentibus, quæque symptomata intra quadriennium tribus vicibus redierunt.

Quartum revertitur morbus, a potu frigido, inter sudandum, calente corpore, sumto. Gravius tum factum malum,

Epistaxi ingenti, cruentatione gingivarum, menorrhagia, alvi dejectione grumosa, sanguinea.

Pustulis in cute eruptis majoribus, sanguinem purum fundentibus rubris, lividis, obscure brunneis.

Hæmorrhæam hanc per X dies duravit, fractis insigniter corporis viribus, ægra pallida, cedemate pedum vexata.

Sanata fuit spiritu polychresto CLUTTONI.

HIST. XI. J. F. BOENNEKEN locis citatis p. 432.

Puerulus II annorum natus, incidit in fluxum sanguinis ex ore & auribus, sequentibus symptomatibus junctum: a prægressa scabie crustæ siccæ conspiciebantur, quarum singulam margo cingebat, quartam digiti partem latus, cruento effuso tinctus, & ex ipsis crustis, sanguis ruber floridus transudavit.

Pustulæ nigræ, innumeræ, quarum plures sponte ruptæ sanguinem fundentes, totam cutem obsidebant.

Per alvum crux niger, grumosus ejiciebatur: continui ejulatus & illacrimatio hæmorrhagias adhuc magis augebant.

Pustularum quædam per V dies, immo aliquæ profun-

dius cuti insidentes ruptæ, post sex hebdomadas cruentem nigrum emittere adhuc non desierunt. Leucophlegmatico tumore corpus totum ambiebat. Sensim vires collectit, & sanatus.

Causam morbi, quod puero potandum dederint cervisiam cum radice armoraciæ coctam, accusant Parentes.

HIST. XII. SAMUEL FERRIS: *A Case of Petechiæ sine febre. Vide Medical Observations Vol. I. 79.*

In puella VII annorum sana, ex inopinato observabantur

Maculæ extremitates inferiores primum obsidentes, paullo vero post, per totum corpus & faciem ipsam dispersæ, lividæ, magnæ, aliquantulum prominentes quasi ex effuso & coagulato sanguine in tela cellulari consistentes.

Epistaxis, simul ac cruentatio oris sub somno. Post aliquot dies Maculæ in lingua, gingivis & in Sclerotica oculi in conspectum venerunt: fauces erant tumefactæ, tonsillæ lividæ & ruptæ unde sanguis niger coagulatus, quasi ex ulcere mali moris transudat. Urina colore rubro & quasi multo sanguine mixto. Pulsus celer, depresso. Quinto die vibices numero auctæ.

Sensim Maculæ & vibices disparuerunt adeo ut XIII die in sanitatem omnia finirentur, beneficio Cort. peruviani.

HIST. XIII. MAZAR de CAZELLES de *Hæmorrhagiis variis Journal de Medicine, Chirurgie & Pharm. T. XXIV. vide Comment. de Reb. in Sc. N. & Medic. T. XVI. p. 77.*

Puer octennis, e Timore in febrem exanthematicam incidens, reddit sanguinem e naso, ore, oculis quoties irasceretur. Post XXIV horas, Metastases sanguinis in lumbis & regione epigastrica ortæ sunt.

HIST. XIV. CHRIST. F. JOERDENS *Maculæ sanguineæ in Aet. Acad. Nat. Cur. Vol. VII. p. 387.*

Puer X annorum, vegetus, morbillos facile sustinuit.

Per XIV dies optima fruebatur donec absque errore notabili, laborare cœpit cruentatione gingivarum, quam excipiebat *epistaxis* vehemens, *bæmatemefi* juncta.

Durante fluxu prodiere *Maculæ sanguineæ* in tota corporis peripheria. Puerum pallidum & exsangvem, mortique proximum sanavit, inter alia, *Tinctura Corticis Peruviani*.

Eundem morbum ter observavit laudatus Auctor, scilicet puer & puella post variolas superatas eodem afflicti fuere. Tertia vice in muliere XXX annorum vidi quarta puerperii hebdomade, hæmorrhagiis Uteri & narium vehementissimis, *maculis* sanguineis totum corpus obſidentibus, laborante, tonicis & acidis sanata.

HIST. XV. JOH. SIGFR. SCHEDWIN *Disertatio Gradual. Historiam febris intermittentis Petechialis exhibens. Upsaliæ 1793.*

Puella IX annos nata, teneriori corporis habitu, superata febre tertiana vernali, bene se habens. Primum langvida, tristis, dein febriens *colorēm* observavit variegatum in facie, collo & pectore, qui cito in *maculas rubras* numerosissimas mutabatur. Tertia die *epistaxis* sustinuit copiosam difficulter sistendam. *Maculæ* quædam in magnas fugillationes præcipue circa oculos & in facie coierunt: reliquæ tam in facie, quam in superficie trunci & artuum in *vesiculos* elevantur puro & atro sanguine plenas. Ægram ab *bæmorrhagia* per nares fere exhaustam, febri etiam Tertianæ typum servante valde afflétam, *Cortex Kinkinæ* & acida mineralia ex orci faucibus cito revocarunt. Post annum integrum eodem malo, mitteri tamen laboravit.

Obs. artem saltandi ediscendo, in ludo saltatorio pri-
mum morbo correptam esse.

HIST. XVI. TH. FOWLER: *Case of a singular and alar-
ming concurrence of Scorbutic Hæmorrhagies terminating fa-
vourably. In DUNCAN Med. Commentaries Dec. II. Vol. IV.
p. 29.*

Femina XXVIII annos nata, sedentaria, melancholi-
ca levi laborans febre, post tres septimanas depulsa, ma-
ne, lapsis jam iterum binis hebdomadibus, evigilans, la-
bia, brachia, pectus sibi *maculis lividis* pisorum magnitu-
dine deturpata esse videbat. Istiusmodi Maculæ, quæ &
numeriores fiebant & multum sanguinabant, in gingivis
quoque apparuerunt *bæmaturia* atque *cruenta alvi dejectio-*
ne junctæ.

Hinc sat debilis. Post IX dies una cum cruentatio-
ne oris & anima fœtida maculæ evanuerunt.

Cortex peruvianus & *Elixir acid.* Vitr. potissimum ei
saluti fuit.

HIST. XVII. GULBRAND *de Morbo maculoso hæmorrhagi-
co WERLHOFFII in delicatulo Vicenario observato. Acta Soc.
Med. Hafn. 1779 Vol. II. v. Comment in Sc. N. & Med.
Vol. XXXII p. 54.*

Sangvinem atrum & fœtidum ex ore & pectore co-
piose fluxisse: collum pectus & dorsum parvulis atroru-
bris, perechiis similibus, crura & femora majoribus, *livi-
dis maculis* obtecta fuisse, viribus non prostratis, lingua
humida pura; pulsu molli, parvo parum frequenti: reli-
qua. Methodum antiphlogisticam frustraneam, ægrumque
Chinæ Cortice cum *Acido vitriolico* vix aliquot per dies in
vivis conservandum. In cadavere nil nisi superficialem
posterioris partis pulmonis dextri mortificationem reper-
tam fuisse.

Qui plures casus, morbum hunc illustrantes, deside-
rat,

rat, adeat egregium Tractatum Cl. J. ADAMI RAYMANNI, *Petecharum*, ut vocat *Mendacium Historiam in Act. Acad. Nat. Curios. Vol. IX.*

Interea vero meminisse juvat, quod C. PEZOLDUS *Obser. Chirurg. VI.* DOLÆUS *Epbemer. Nat. C. Dec. II. ann. IV. obs. 118.* ZWINGERUS in *Act. N. C. Vol. II. obs. 79.* WOLFFIUS *ibid. Vol. VII. obs. 131.* ROMBERGIUS *Epb. N. C. Dec. III. ann IX obs. 108* hanc Collectionem casuum ejus præcipue ditarint. Quid SANTHESON circa hanc rem vide HEDIN *Wetenskaps handlingar för Läkare T. I. Quart 3. p. 33.*

Ex prolatis Historiis ab Observatoribus recentioris ævi fide dignis memoriae proditis colligimus, hunc morbum genus omnino proprium constituere, cuius character primarius est:

Exanthemata seu Ecchymata cutanea, sanguinolenta, totum corpus obfidentia una cum sanguinis profusionibus variis, Epistaxi ut plurimum, conjuncta, cum vel sine febre.

A petechiis itaque evidenter distinguitur; nam primum genius febris, quam illæ comitantur, plura simul prodit malæ notæ symptomata, deinde petechialia exanthemata sunt exigua, nec aspera, nec prominentia, mortui pulicu simillima, per totum corporis ambitum, exceptis facie & manibus dispersa. In hoc autem morbo lividae & nigrae maculae faciem & manus pervadunt & vesiculis crasso cruore distentis levatur cuticula. Hist. IX, X, XI, XV. Petechiae de cetero post paucos dies plerumque fugaces evadunt, sed hujus maculae stationem oecupatam firmiter tenentes vix ante VII vel IX diem, quin etiam ultra, evanescunt, cumque ex improviso, nec sine terrore ægroti & adstantium, in conspectum veniunt, idque quam plurimum sine notabili, saltim graviori, ægritudine præcedente, & contagii ne ullam quidem suspicionem injiciunt, nec ægris, nisi tenerioris sunt habi-

tus aut sanguis vehementius solito profluit, funesto exitu minitantur, tum contra ea Petechiæ in febribus perfecte malignis & contagiosis ut aëcipitis & periculosi exitus signum cum insigni virium jactura apparent. Cum petechiis quidem præsertim in febribus malignis, interdum jungitur epistaxis, qua parce & guttatum stillat tenuis & vix coalescens cruor subrufi coloris: omnia mali ominis signa. Hic autem sanguis semper profluit ex aliqua corporis parte, plerumque per nares, at quoque ex locis haud solitis, ut ex gingivis, ore interno, lingua labiis, immo ex vesiculis ruptis una cum hæmatemesi, hæmaturia, fluxu menstruali insolito, vel junctim vel per vices, magna sæpe quantitate, sed sine præsentaneo vitæ discrimine, remedii saltem aptis evitabili.

Febres malignæ cum petechiis junctæ quemcunque, ne robustissimo quidem excepto aggredi possunt, ille vero, quem stilo signamus ægror infantes, debiles & crebrioribus animi motionibus fractos præsertim infestat, ut e casibus supra allatis oppido liquet; tamen non diffitemur adcuratiorem, quæ in nonnullis eorum est in desiderio, attentionem prægressarum ægrotationum requiri, si uberius & certius quid de hac parte proferretur. At futuri temporis Observatores, hodierni negligentiam in pervestigatione, an aut quinam præcesserint morbi perspicientes, hoc desiderium impleant, speramus. A scorbuto adhuc magis abludit Hæmorrhœa. Ille nunquam repente supervenit sed multis præsagitur signis antequam in cute prodit maculas suas lividi & subflavi coloris, quæ, ut ecchymoses seu vibices, palmi minoris latitudini æmulæ, dorsum, femora & brachia, non vero faciem & manus occupant. Et quamvis in extremo Scorbuti profluvia sanguinis instent, tamen nec tam constanter tamque universæ corpus perfluunt, nec, quando adsunt, cito sistuntur,

cor-

corporis puta constitutio multimodis corrupta non temporis vestigio meliorescit e).

Omnis descriptos casus, si jam contendimus, conclusiones inde ductas eo convenire videbimus, quod Hæmorrhœa non careat aliqua saltem suspicione febris, etjam si multoties plus minusve evidenter, numquam vero ejusmodi, quod etiam supra monimus, ut effusionum aut macularum causa habeatur; deinde quod

I. Caussa prædisponens imprimis existimanda sit certa quædam debilitas corporis, sive ab ægroti ætate, vietutis ratione, prægressa valetudine, an aliis rebus originem ducat; Ita ex Hist. III, IV, IX, XII, XIII, XIV, XV. infantes præsertim, ex Hist. I, IV, VII, VIII, IX, X, XIV, XV, XVI, debiles Feminas aut ex gravi ægrovatione convalescentes affligi videmus. Et quod

II. Causæ Occasionales sint:

1. Gravis labor aut aliis corporis nisus. Hist. V, IX, X, XV.

2. Subitum frigus corpori calenti admotum, H. IX, X.

3. Animi motus, ut terror, ira. Hist. I, V, VI, IX, XIII.

Causis Hæmorrhœæ jam ita qualitercumque recentitis, percontabimur, an ille morbus consistat in dissolutione sanguinis putrida f), quam in febribus malignis vel

pu-

---

e) Huic sententiae adstipulatur DUNCAN *Medical Commentaries*.
T. IV. p. 66.

f) Quoniam adhuc non aliud, quod rei naturæ respondet, nomen usu sancitum est, vetus retinuimus, tantum abest ut a partibus eorum, qui trita de sanguinis putredine placita tueri pertentant, stemus, ut potius profiteamur, nobis perswasissimum esse hujuscemodi dissolutionem sanguinis putridam non existere posse, sed, ut a Cel. Præside in publicis prælectionibus accepimus, sequelas illi auctoritatis quasi usu adscriptas ex alia caussa, infra explicanda, esse deducendas. Instituti ratio non finit huic rei inhærescere, valde nos juvat adcuratissimis jam compertum esse periculis ADAMI SEYBERT, quæ in Diss. inaug. an attempt to disprove the doctrine of the Putrefaction of the blood of

tridis & hæmorrhagias & petechias procreare Medicum vulgus dicitat. Maximum quod hunc inter morbum & febrium malignarum Symptomata, perspicimus discrimen hanc litem mox dirimere videtur & probare sanguinem potius spissescere, quam tenuari, quod ipsum putredinem humorum præsertim denotare putatur g). Præterea quoque Symptomata, quæ peculiarem istum corporis statum, putredinis nomine insignitum, subsequi solent, ut insignis virium lapsus, pulsuum depresso, diarrhœæ putridæ, ca- daverosus sudoris & excretionum odor, non hic conspiciuntur. Quod, ore sanguinante, anima fœteat, non magis patridum sanguinis statum commonstrat, quam omnes aliæ gingivarum, lingvæ, faucium &c. noxæ, quæ, quod neminem fugiat, semper putidum & olfactui mox adversum fœtorem, redolent, quibus minime gentium corruptionem sanguinis putridam comprobaveris. Cita nec opinata morbi accessio, nulla peculiari salutis mutatione præeunte & functionibus tam naturalibus, quam vitalibus illæsis, opinionem nostram, quod inter principia primæ accessionis repens immutatio status corporis extiterit, quæ a sanguinis, si qua datur, degeneratione, non brevi perficienda, abhorrebit, fulcire videtur.

Quum itaque nulla est ratio, cur credamus, sanguinis dissolutionem esse hujus morbi causam proximam, non alia probabilior restat, quam mutatio quædam status vasorum minimorum, qua occasio sanguini datur, epithelium,

Living animals, Philadelphiae 1793, exposuit, sanguinem nec inedia aut victu & potu putrefacto, neque putribus aut aliis rebus in venas injectis, putrescere aut aliam qualitatis suæ immutationem subire. Et quam infelices nos, temeritati genii nostri solute indulgentes, si non ita liquorem vitalem rerum naturæ Auctor formasset!

g) STRACK *de morbo cum Petechiis* p. 28. pertenuis ille sanguis est, neque facile quemadmodum sanorum in placentam coit. Conf. HALLEMI *Elem. physiol.* V. 2 p. 89. CULLEN *First Lines V. I.* p. 160.

lium, quo solo, corporis, cute vacuæ, partes tectæ sunt, perfringendi, quo facto, sanguis perfluit; qui vero, ubi cutis existit, collectus epidermidem levando in maculas vel vesiculas, crurore plenas, abit. Hæc peculiaris immutatio, quæ tam multas ejusdem generis profusiones creare valet, pendet, credo, ab arteriolarum, superficiem cutis perreptantium, diminuta vi affluxui sanguinis resistendi, iisque vel reflexione vel anastomosi in venas mutatis, illum reducendi, unde rupturæ vel exsudationes eveniunt. Debilitatem ad ejusmodi profluvia conferre hoc æque ex prædisponentibus ac occasionalibus, quas recensuimus, causis pateat, necesse est, nam experientia docet, quam celeriter vasa, præsertim minora a subita mutatione caloris & frigoris, a vehementioribus animi affectionibus & immoderatis corporis motibus aut intensissimo alicujus rei opere debilitantur b).

Hinc colligere possumus, cur Hæmorrhœa per se, modo roborantia & apta cura tempestive adhibeantur, non inter sonticos habenda sit morbos: at ægro prægressis morbis multum defatigato & vehementi aut diu persistenti sanguinis eruptione viribus vitæ fracto, exitum exitiale habere queat. Hæmorrhœam semel depulsam secundum & tertium recrudescere Histor. III, X, XV non

C

so-

h) Peculiaris, hanc rem illustrans, casus Cel. Præfidi ut & Rei chir. Supr. Direct. Afzelio in Nosocomio Academicó superioris anni exitu obvenit. In Tirone sartoris debiliori corporis habitu, XIII annum agente, ab hero coacto dies noctesque in vestimentis consuendis consumere, opere peracto primum conspiciebatur adnata oculorum (conf. H. II, IX) atro sanguine perfusa & hæc suffusio circa utrumqne oculum celeriter spatians, in duas magnas, aquilas subnigrasque ecchymoses, palpebras non notabilius tumidas, occupantes, abivit. Cum hæc omnia, quæ ei mirabilem & fere terribilem oris speciem dedere, a verberibus acceptis proficiisci primo crederent, ita illum diligenter perquisiverunt, sed hanc esse causam plane & aperte negitabat. Sex dierum quiete & lenium spirit: resolventium usū sine ullo incommodo livor evanuit.

solum commonstrant, verum etiam menti subjiciunt, causam morbi, tam celeriter effectus excitantem, atoniae superficiali corporis non esse absimilem.

Ad curationem quod attinet, Medicos ex analogia morborum, in profluviis sangvinis consistentium, corticem peruvianum una cum acidis mineralibus felicissime adhibuisse legimus.

Acidum Sulphuricum s. acidum vitrioli, ob vim stipticam & utilitatem in omnibus fere sangvinis profluviis, ex internis causis ortis, eminens & alia ejusdem classis acida, non sua forma, qua talia in sangvinem usque provenire eundemque coaguli modo contrahere, ut primitus creditum fuit, sed solummodo ut acuta stimulantia irritazione sua in ventriculum & inde sympathico modo coarctationes vasorum minimorum, atonia laborantium, efficere, extra omnem pene dubitationis aleam jam positum est. Alia stimulantia ut armoracia, sinapi, vesicatoria & reliqua forinsecus applicata, relaxata vasa cutanea etiam in remotioribus locis, per consensum contrahere & omnia profluvia tam serosa quam sanguinea minuere possunt.

Cortex peruvianus potissimum in substantia & larga, qua debet, quantitate sumtus, eodem modo, sympathice scilicet, tamen sine ullo notabiliore stimulo, tonum restituit. Ejus vis immediate in ventriculi fibris, in extremis vasculis vero mediante nexu sympathico, præcipue exercetur. Hac ratione ubicumque atonia existit, præsertim in morbis spasmoidicis & febribus intermittentibus, effectus suos per ventriculum solum evidenter prodit. In Hæmorrhœa, morbo sat similis naturæ, eodem sine dubio modo hic Cortex, cuius usum, experientia jam probatum, similitudo cum aliis morbis primum proposuit, curationem perficiat i). Hisce rite & tempestive exhibitis apta vietus ratio, validissimum saepe virium vitalium sustentaculum, si addatur, quin ægri saluti optime provideamus, non est cur dubitemus.

---

i) Quod si jam incidat mali genus aliquod ignotum, non ideo tamen fore Medico de rebus cogitandum obscuris, sed eum protinus visurum, cui morbo id proximum sit, tentaturumque remedia similia illis quæ vicino malo saepe succurrerint, & per ejus similitudinem opem repertrum. Cornel. Celsi Lib. I.
